

Fejlesztő neve:

DOMBINÉ BORSOS MARGIT

Tanóra / modul címe:

**„HOGYAN SZÓLT BELE A XX. SZÁZAD CSALÁDOM TÖRTÉNETÉBE?”
EGYÉNI PROJEKT, TEREPMUNKA A 8. OSZTÁLYOSOK SZÁMÁRA**

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása; A téma és a módszer összekapcsolásának indoklása:

Több mint 15 éve foglalkozunk családtörténeti projekt készítésével a 8. osztályban. Az évek során kialakult az a módszer is, amely lehetővé teszi, hogy a 14 év körüli serdülő diákok az egyéni dolgozat készítése során átéljék a sikeres alkotás személyes örömét és a családi összetartozás eddig nem ismert dimenzióit, a családtagokhoz való kötődés eddig ismeretlen szálait. Ugyanakkor a történelemkönyvük szövege is élőbbé válik. Fontos tudatosítani, hogy a kétféle történelmi „olvasat” különböző, a hivatalos és a személyes történelem párhuzamos ugyan, de nem azonos.

2. Fejlesztendő kompetenciák:

<u>Személyes kompetenciák</u>	<u>Szociális kompetenciák</u>	<u>Kognitív kompetenciák</u>
önkontroll, lelkiismeretesség, alkalmazkodás, teljesítménymotiváció, kezdeményezőkézség, optimizmus, pozitív identitás erősítése	mások megértése, politikai tudatosság, kommunikáció, kapcsolatépítés, együttműködés	kérdésfelvetés, értékelés, szintetizálás, ötletelés, felidézés, összefoglaló képesség

3. Korcsoport / évfolyam:

13-14 évesek, 8. osztályosok

4. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

A XX. századi események egy részének ismerete, valamelyes gyakorlat a kooperatív struktúrák használatában, a családi történések iránti érdeklődés.

5. Eszközigény:

A projekthez: személyes/családi dokumentumok, hangrögzítő

A foglalkozásokhoz: ami egy kooperatív struktúrákat/technikákat alkalmazó órán szükséges (számkártyák, színekártyák, lapok, taneszközök).

6. Megjegyzések a feladatokhoz:

A feladatokat a projekt előkészítő óráján végeztessük el a tanulókkal! A csoport együttműködő képességétől függően azonban tervezhetjük 2 tanóra is, értelemszerűen változik ebben az esetben a foglalkozás feladataira szánt időbeosztás.

A családtörténeti projekt kb. 4-6 hónapot vesz igénybe. Az ős során vetem fel, hogy volna-e kedvük emlékeket gyűjteni családjukról, olyan emlékeket, amelyek kapcsolatban vannak a múlt század sorsfordulóival, és képesnek érzik-e magukat arra, hogy ezeket egy írásműben meg is örökítsék.

A domináns módszer az interjú, a kikérdezés, ami érzelmileg, szociálisan komoly beleélő képességet, türelmet és jó kommunikációs készséget igényel a tárgyi felkészülésen túl. Az anyaggyűjtés során készíthetnek feljegyzéseket, használhatnak hangrögzítő eszközt. Fontos, hogy készüljenek fel a beszélgetés irányítására, valamilyen vezérfonal – interjúterv – legyen a kezükben! A családtörténeti dolgozat illusztrálására fényképmásolat, dokumentummásolat és a család életállomásait bemutató térkép is szóba jöhet.

A családtörténeti írásmű utolsó fejezete a szülőké: miután elolvasták gyermekük munkáját, leírják pár sorban véleményüket, gondolataikat az elkészült alkotásról.

A családtörténeti dolgozat beadásakor mindenki egy részletet olvas fel a többiek előtt a dolgozatából, azt a részletet, ami számára a legkedvesebb, vagy szerinte legjobban sikerült. Mielőtt értékelném a munkájukat, beiktatok egy reflexiós órát, ahol végigbeszéljük a folyamatot. Ebbe az órába pillanthatnak bele az érdeklődők a videó részlet segítségével. Végezetül az egyéni projektek értékelése zárja a folyamatot, ezt én végzem szóban és osztályzattal is: két jegyet kapnak, egyet a tartalom gazdagságára, szerkesztettségére, egyet pedig a formára, megjelenésre, külalakra.

7. Lehetséges megoldások:

R

1. Kommunikációs gyakorlat – az adatközlőkkel (nagyszülőkkel, idős hozzátartozókkal) történő beszélgetések előkészítése osztályszinten (nagy csoportban)

Ezek a játékos feladatok lehetővé teszik és megkönnyítik az egyéni terepmunka során a sikeres és eredményes beszélgetések lefolytatását. (20-25 perc)

a.) Az **Indiánbeszélgetés** elnevezésű feladat célja az, hogy gyakoroljátok az egymásra figyelmet. Vannak szabályai az indián beszélgetésnek: körben üljtek mindannyian, tehát az egész osztály! Egyszerre csak egy beszélő lehet, a többiek csendben maradnak. Megszólalnia akkor szabad valakinek, ha a mellette ülő befejezte mondandóját, ami ebben az esetben egy rövid történet elbeszélése, körülbelül egy percben. A következő megszólalónak azonban, mielőtt elkezdené saját történetét, össze kell foglalnia az előtte elhangzott történetet, mégpedig minél nagyobb részletgazdagsággal. Erre legföljebb fél perce van. Fontos tartani az időkorlátokat! A beszélgetést én kezdem, és a bal oldalamon ülőnek adom át a szót.

A „Testvérem azt mesélte...” mondatkezdővel veszi át mindenki a szót és foglalja össze a

korábban elhangzott történetet. Ezután kezdhettek saját történeteket. A történetmesélés indián módja addig megy, amíg mindenkire sor nem kerül.

Utána röviden megbeszéljük a csoportok tapasztalatait, reflexióit.

b.) A reflexiókat irányító kérdések:

Mi volt nehéz a gyakorlat során? Mi nehezebb: mesélni vagy figyelni a másokra? Hány történetre tudsz visszaemlékezni? Stb.

2. Kommunikációs gyakorlat – az adatközlőkkel (nagyszülőkkal, idős hozzátartozókkal) történő beszélgetések előkészítése kiscsoportban

a.) Az indiánbeszélgetés egyik változata: üljetek le négyfős kiscsoportokban egy asztalhoz! A feladat szintén egy történet elmesélése lesz, de úgy, hogy a történetmesélés közben a többiek jegyzetelhetnek.

A rövid, kb. 1 perces történetek végeztével, miután minden csoporttag szóhoz jutott, **villámkártya** technikával fogalmazzatok kérdéseket az elhangzott történetekről. 3-3 kérdést tehet fel minden csoporttag, a kérdések közül 1-1 vonatkozzon minden csoporttársatok történetére! A végén 12 villámkártya lesz asztalonként/csoportonként. (3 perc)

Ezután húzzatok a középre rakott és összekevert kártyákból!

A feljegyzéseiteket is felhasználva válaszoljatok a kérdésekre!

b.) A gyakorlat végén egy csoporttag foglalja össze a csoport reflexióit, tapasztalatait a nagycsoport nyilvánossága előtt.

Ezek a **reflexiók** most már arra vonatkoznak, hogy milyen mértékben tudtak lényeges és lényegtelen részletekre figyelni a jegyzetelés segítségével. (3 perc)

J

3. Az interjúterv – Mire szeretnék választ kapni? Kítől kaphatok kérdésekre választ? A beszélgetések előkészítése: ötletbörze és T-ábra készítése egyéni és páros munkában

a.)

Annak ellenére, hogy még nem sokat tanultál a XX. század történetéről, mégis próbálj egyénileg egy **listát** készíteni a füzetedbe az eddigi ismereteid alapján azokról a sorsfordulókról, amelyek szerinted befolyásolhatták a családod életét! A lista legalább 3-4 elemet tartalmazzon! (3 perc)

b.)

Páros ötletbörze

Alakítsatok a kiscsoportokon belül párokat! Ismertessék egymással az egyénileg elkészített listákat! Kiegészíthetitek a párokat ötlete alapján saját gyűjtéseket. (3 perc)

c.)

A következő lépésben a **tankönyvet** hívd segítségül! A tartalomjegyzék és a leckék lapjainak átforgatása után, a képek és a gyors beleolvasás segítségével esetleg felvillanó új elemekkel bővítheted a listádat. (3 perc)

d.)

T-ábra készítése egyéni munkával

A listád alapján egyénileg készíts T-ábrát az alábbi kérdéseket megfontolva! A válaszokat írd az ábra megfelelő helyére! (3 perc)

Mire szeretnék választ kapni?	Kitől kaphatok kérdésemre választ?

4. Az illusztrálás

A projekt előkészítő szakaszában kell tisztázni az illusztrálás kérdését is. Minden világosan megfogalmazott és megértett kritérium nagyban hozzájárul a feladat sikeres elvégzéséhez. A terepmunka végeredménye egy írásbeli házi dolgozat, melynek egyik kritériuma az illusztráltság is.

Tájékozódj otthon, milyen dokumentumok állnak rendelkezésedre a majdani írásműved illusztrálására!

Az alábbi dokumentumtípusok jöhetnek szóba:

- kézzel rajzolt térkép,
- írásos hivatalos vagy személyes dokumentum(ok) fénymásolata,
- fénykép, családfa stb.

R

5. A házi feladat bevezetése

Néhány gondolatébresztő kérdés feltevésével, megbeszélésével vezetjük be a házi feladatot. (5 perc)

- Mivel tehetjük életszerűbbé, hitelesebbé a leírtakat?
- Milyen dokumentumokat rejt a fényképalbum vagy a családi iratokat tartalmazó doboz?
- Lehet-e térképen ábrázolni a család XX. századi életállomásait?
- Mire kell ügyelni, hogy senki személyes érzékenységét ne bántsa sem a szövegalkotás, sem az illusztráció?

A projektmunka legvégén

Hogy is volt?

A projekt zárásaként egy osztályszintű beszélgetésre kerül sor. Ezen az órán visszatekintünk – fél év távlatából – a folyamatra, felelevenítjük a projekt szakaszait, állomásait. A cél a terepmunka egymást követő szakaszainak, a megvalósítás lépéseinek reflektív felidézése és értékelése, illetve lehetőség teremtése arra, hogy megtapasztalják a gondosan végzett munka utáni elégedettségét.

8. Szemléltetés:

A felvétel a projekt záró szakaszát jeleníti meg, az osztályszintű beszélgetés néhány emlékezetes megszólalóját idézi.

9. Fejlesztő értékelés:

A terepmunka/a projekt során az előkészítő fázisban sem mulaszthatjuk el az egyes feladatok utáni értékelést, amely vonatkozhat az osztályra, a kiscsoportra és az egyénre egyaránt. Ne feledjük, hogy ez egy bizalmi kapcsolaton alapuló feladat. Akkor lesz sikeres, ha a folyamat végéig meg tudjuk őrizni tanítványainkban azt az érzést, hogy számíthatnak támogatásunkra, büszkék vagyunk erőfeszítéseikre. Ezt a támogató attitűdöt a folyamat során a családok részben átveszik, tovább erősítve a diákjaink motiváltságát.

10. Felhasználható irodalom:

1. Mondd el, hogy tudjuk... Segédanyagok A kompetenciaalapú, problémaorientált történelemoktatás elmélete és gyakorlata, és az Elbeszélt történelem – az oral history módszerének alkalmazása a történelemtanítás gyakorlatában című pedagógus-továbbképzésekhez. XX. Század Intézet – Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, 2010.
2. Mikonya György: Család és családtörténet-írás. Mester és Tanítvány, 2005. 7. szám, 22-35. p.
3. Hargitai Dávid: Vizuálintropológiai értelmezés a családi legendáriumok feltérképezéséhez http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:L-dpXlyBcwJ:szmi.hu/kapocs-folyoirat-1_12/kapocs-2009-2_

